תורה אור

ר' שמעון אומר (א) כל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשין משביעין אותה ואם (ב) אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה: **גמ'** סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דקא טעין מאתים וקא מודה ליה במאה הויא ליה הודאה במקצת הטענה וכל המודה במקצת הטענה ישבע, אמר רבא שתי תשובות בדבר: חדא *דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד *אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן-דפרע דייק דמיפרע לא דייק ורמו רבנן שבועה עלה כי היכי דתידוק איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים מהו: אם איתא דפרעה, בעדים הוה פרע לה או דלמא איתרמויי איתרמי ליה? ת"ש *כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין *ואלו נשבעין ונוטלין השכיר והנגזל והנחבל ושכנגדו חשוד על השבועה והחנוני על פנקסו *והפוגם שטרו שלא בעדים שלא בעדים אין, בעדים לא, לא מיבעיא קאמר: לא מיבעיא בעדים דודאי צריכה שבועה אבל שלא בעדים אימא תיהוי כמשיב אבידה ותשקול בלא שבועה, קמ"ל איבעיא להו הפוגמת כתובתה פחות פחות משוה פרוטה מהו: מי אמרינן כיון דקא דייקא כולי האי קושטא קא אמרה או דלמא איערומי קא מערמא? תיקו איבעיא להו פוחתת כתובתה מהו: מי אמרינן היינו פוגמת או דלמא פוגמת מודיא במקצת הא לא קא מודיא במקצת? ת"ש פוחתת תפרע שלא בשבועה כיצד: היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה "התקבלת כתובתיך" והיא אומרת "לא התקבלתי ואינה אלא מנה" נפרעת שלא בשבועה במאי גביא בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא? אמר רבא בריה דרבה באומרת "אמנה היתה לי ביני לבינו": עד אחד מעידה שהיא פרועה: סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דכתיב °לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת" לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה א) ואמר מר כל מקום שהשנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל אמר רב פפא אי

[שבועות מה.]

דברים יט

א) שבועות מ. [ע"ב]

ר"ש אומר כו' · בגמ' מפרש אהייא קאי: **גמ' שבועה דאורייתא** · **נשבעין ולא משלמין** · מי שתובעין אותו נשבע שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע*: כל שטרות=שיעבוד קרקעות הן ואין נשבעין על הקרקעות כדאמרינן בשבועות (דף מב:) ובהזהב (ב"מ נז:): **אלא אמר רבא מדרבנן** · היא שבועה זו מ"ט דפרע דייק כו' וא"ת בלא פוגם נמי הא קיימא לן (א) בשבועות דאי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיך משבעינן ליה והאי נמי הא קא טעין ליה פרעתיך ומה לורך בפגימה וכן בעד אחד מעידה שפרועה, בלא עד נמי משבעינן לה? הא פרכינן ליה בשבועות* מה בין זה לפוגם שטרו ומשנינן לה הכי התם כי פגים וא"ל האי פרעתיך משבעינן ליה ואפי' לא טען לו זה השבע לי אבל כי לא פגים אפי' א"ל פרעתיך, אי לא א"ל בהדיא אישתבע לי אמרינן ליה זיל שלים דהא נקיט שטרא: **פוגמת כתובה בעדים** · התקבלתי מנה ובפני עדים קיבלתיו: **מי אמרי' אי איתא דפרעה מפי, בעדים הוה פרע** · דהא דק וקא אייתי עדים לפרעון מנה קמא: **או דלמא** · לאו משום דדק הוא אלא איתרמויי איתרמי דהוו עדים התם בההוא זימנא: **ואלו נשבעין ונוטלין** · שתקנו חכמים לישבע וליטול וטעמייהו מפורש בשבועות בפ' כל הנשבעין: **שכיר** · אמר לו תן לי שכרי והוא אומר נתתי: **נגזל** · ראוהו שנכנס בביתו אמר לו תן לי כליי שנטלת והוא אומר לא נטלתי והעדים ראו שילא והכלים תחת כנפי טליתו ולא ידעו מה: **נחבל** · ראוהו שנכנס לתוך ביתו וידו שלם ויצא חבול אמר לו חבלת בי והוא אומר לא חבלתי: **וחנוני על פנקסו** · שכותב בו הקפותיו כך לווני פלוני לתת לפועליו ונתתי להם והם אומרים לא נטלנו שניהם נשבעין ונוטלין הימנו: **דודאי צריכה שבועה** · על השאר דהא דקא מודיא בהאי מנה משום עדים הוא ולאו השבת אבידה היא: **תיהוי כמשיב אבידה** · שהרי יש לה שטר שלם עליו ואי בעיא הויא אמרה לא קבלתי כלום: **פחות פחות משוה פרוטה** · במנה שהיא מודה עליו שקיבלה עושה עמו חשבון כך נתת לי ביום פלוני וכך ביום פלוני ומצרפתן בחשבון אפילו פחות משוה פרוטה: **מהו** · צריכה שבועה על השאר או לא: **פוחתת** · היתה כתובתה אלף זוז כתוב בשטר והוא אומר התקבלת כולה והיא אומרת לא התקבלתי כלום אבל מודה אני שלא התנית עמי לכתובתי אלא מנה: **מודיא במקצת** · שנתקבלה קצת: **במאי גביא** · אפילו ההוא מנה: **בהאי שטרא** · הא חספא בעלמא הוא שהיא אומרת מזוייף הוא: **באומרת אמנה היתה ביני לבינו** · שטר נכתב ונחתם כהוגן ובפני העדים קבל עליו אלף זוז אבל הוא האמין בי שלא אתבענו אלא מנה: **אחד מחייבו שבועה** · על ממון שאילו היו שנים היה משלם עכשיו, ישבע שהעד מכחש:

אי

אמר רבא שתי תשובות בדבר · תימה לרשב"א אכתי איכא שלישית דמפני מה אמרה תורה דמודה מקצת הטענה ישבע משום דלאישתמוטי קא מישתמיט ואמר רחמנא רמי שבועה עליה כי היכי דלודי (לעיל דף יח.) והאי טעמא לא שייך הכא כלל:

דמיפרע לא דייק · ודוקא בפוגם הוא דאיכא למימר הואיל ופרע במקצת יכול להיות שפרע הכל אבל בלא פוגם לא אמרינן דלא דייק ולא שייך כאן מיגו הואיל וטעמא משום דלא דייק הוא דהוא סבור שידקדק ולא דקדק כמו שמצינו בהאשה שהלכה (יבמות דף קיד: וש"נ) מת בעלי במלחמה איכא למימר אף על גב דאיכא מיגו דאי בעיא אמרה מת על מטתו והיינו משום דלאמרה בדדמי דזימנין דמחו ליה בגירא או ברומחא וסברה דמת ומיהו קשה לר"י דבריש פרק כל הנשבעין (שבועות מה: וש"נ) גבי שכיר בזמנו נשבע ונוטל אמרינן לא שנו אלא שכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך ואמאי מהימן במיגו והא טעמא דשכיר נשבע ונוטל בשכרו בעדים משום דבעה"ב טרוד בפועליו וסבור שפרעו כדאמר התם דאפילו שבועה לא היה צריך השכיר אלא כדי להפיס דעתו של בעל הבית*):

ואלו נשבעין ונוטלין השכיר כו' · תימה אמאי לא תני כל הני דמתניתין בשלמא לתנא דמתניתין דשבועות (דף מד:) איכא למימר דלא תני אלא הנהו דס"ד למימר דאין נוטלין אפילו בשבועה דלהכי קאמר האי לישנא נשבעין ונוטלין ולא קאמר אין נפרעין אלא בשבועה כמו במתני' אבל האי תנא דברייתא כיון דחשיב פוגם שטרו אמאי לא תני נמי כל הני דמתני' וי"ל דהאי תנא לא חשיב פוגם שטרו בא מכח השטר כי הני אחריני דמתני' כיון דהוא עצמו מודה שאינו חייב לו כל הכתוב בשטר אלא מודה שפרע מקצת ואיצטריך שפיר לאשמועינן דנוטלין**):

אבל שלא בעדים אימא תהוי כמשיב אבידה · ואף על גב דטעמא משום דמיפרע לא דייק וא"כ אפילו שלא בעדים נמי אלא משום דסלקא דעתין שלא בעדים שהוא זכור מקצת הפריעה א"כ ודאי דקדק קמ"ל:

או דלמא פוגמת מודיא במקצת · פירוש ואיכא למימר לאו דוקא ומדנפרעה מקצת נפרעה כולה אבל הא דלא מודיא דנפרעה כלל לא שייך האי טעמא אבל תימה לי א"כ כל שעה אתיא לאיערומי לפחות:

האי שטרא חספא בעלמא הוא · ואין לחשה להוציא מן הבעל כתובה הואיל והוא מוחזק וכדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לב: וש"נ) היכא דקיימי זוזי ליקום גבי ההוא דא"ל לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זבנתה והא שטרא א"ל האי שטרא חספא בעלמא הוא גחין לחיש ליה (ב) לרבה א"ל אין שטרא חספא בעלמא דזויפי הוא כו' אמר רבא מה לי לשקר אי בעי אמר שטרא מעליא הוא כו' ומסקינן היכא דקיימא ארעא תיקום והיכא דקיימי זוזי ליקום:

ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות · מקשין הא בפרק הזהב (ב"מ דף נז:) דילפינן דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות היינו מהנהו קראי דאיירי בשבועה שע"י הודאת עצמו בהא אבל בשבועה שע"י עד אחד לא אשכחן ואין לומר דמסתמא שוים דהא אשכחן בהם חילוק למילתא אחריתי בשבועת הדיינין (שבועות דף מ: וש"נ) דאמרינן אמר ר"כ אמר שמואל לא שנו דהטענה

שתי

---

*) [ועי' תוס' שבועות מה: ד"ה מתוך] **) [וע"ע תוס' לעיל פ. ד"ה ישבע ותוס' שבועות מד: ד"ה כל ותוס' ב"מ לד. ד"ה שמא]

נב א מיי' פ"ח מהל' טוען ונטען הל' א ופי"א מהל' שבועות הל' ה סמג עשין סה עה טוש"ע ח"מ סימן פו סעיף א:

נג ב מיי' פ"ג מהל' טוען ונטען הל' א סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סימן פה סעיף א:

נד ג מיי' פט"ז מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן פד סעיף יא [וברב אלפס שבועות פ"ז דף טו.]:

נה ד מיי' פט"ז מהל' אישות הל' טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צו סעיף ו וטוש"ע ח"מ שם:

נו ה מיי' פ"א מהלכות טוען ונטען הל' ב ופ"ב הלכה ד סמג עשין סה טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א:

נז ו מיי' פ"א שם הל' ב סמג עשין ע טוש"ע שם סעיף ב:

נח ז מיי' פ"ד מהלכות גזילה הלכה א סמג עשין עג טוש"ע ח"מ שם וסי' צ סעיף א:

נט ח מיי' פ"ה מהל' חובל ומזיק הלכה ד סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' פט וסי' צ סעיף טז:

ס ט מיי' פ"ב מהל' טוען ונטען הל' ד סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' פט סי' צא סעיף א וסי' לב סעיף א:

סא י מיי' פי"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ה סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' פט וסי' פד סעיף א:

סב כ מיי' פט"ז מהל' אישות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צו סעיף ו וטוש"ע ח"מ שם:

סג ל מ מיי' שם הלכה יז סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף יד וטור ח"מ סי' סעיף ד:

סד נ מיי' פ"ה מהלכות עדות הל' א ופ"א מהל' טוען ונטען הלכה ה ופי"א מהל' שבועות הל' ה סמג עשין סה ועה ולאוין ריב טוש"ע ח"מ סי' פו סעיף א:

[עי' ביאור סוגיא ברש"י דשבועות מה. ד"ה ולקח]

[דף מא.]

[ב"מ ד:]

[שבועות מה: וש"נ]

שם מה:

[ליתא במשנה שם אלא ברייתא עי' תוס' ד"ה ואלו]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' בשבועות. נ"ב פ' הדיינין דף מא ע"א: (ב) תוס' ד"ה האי וכו' לחיש ליה נ"ב לרבה:

תוספות רי"ד

כתובתה היורשים משביעים אותה · פי' דלא מהני לה תנאה אלא גבי דידיה אבל גבי יורשים כיון דנפקי נכסי' מרשותיה לא אהני לה תנאו אלא אמרי' הבא ליפרע מנכ"י וכו' וקמפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ר"ש כא"ש ורבנן כרבנן אלמא מדאמרי' ר"ש כא"ש ש"מ דא"ש אסתמא דמתני' פליג וקסבר אף על גב דאתני בהדה שלא יהיו יורשיו משביעים אותה לא מהני לה ההוא תנאה מידי וגם ר"ח ז"ל כתב כך דאע"ג דפטרה משבועת יורשין בפירוש פליג א"ש ואמר הבא ליפרע וכו' · ואמר קבלנו מרבותינו שזה שאמר אבא שאול אין משביעין אותה אינו אלא בזמן שלא קנו ממנו שהאמינה ופטרה מן השבועה אלא בכתיבה שהיא באמירה במשנתנו דאוקימנא מאי כותב אומר · אבל אם קנו ממנו שפטר' מן השבועה גובה בל"ש אפילו מן היורשים ואינו נ"ל דכיון דכתבה לה ועודה ארוסה אוקימנא למתני' דמהני לה תנאה מ"ל קנו מיניה מ"ל לא קנו מיניה אטו בלא קנין אין התנאי קיים שנרצה לחלק בין קנו בין לא קנו הכי בלא קנין התנאי קיים וטעם הדבר הוא שכ"ז שהנכסים ברשותו והוא בחיים מהני לה תנאה אבל כשמת יצאו הנכסים מרשותו לא מהני בה תנאה והלכך אע"ג דקנו מיניה אין קניינו מועיל כלום אחר שיצאו

ונמצא המת מתנוול הלכך א"י להשביעה על אותה המכירה וכך הל': א"ר א"ח דלא נדר ולא שבועה הוא א"י להשביעה אבל יורשיו משביעים אותה אבל [illegible] בין הוא בין יורשיו אין משביעים אותה דהכי קא"ל נקי תהי משבועה · פי' דוקא אם א"ל זה לשון שהתנה עמה שלא יהא לו עלה לא נדר ולא שבועה התם הוא דאמרי' שיורשיו יכולים להשביע' שלשון זה אינו משמע שפטרה אלא כשתבא לגבות ממנו אבל לא מיורשיו אבל אם כתב לה נקי מנדר ומשבועה גם היורשין אין יכולין להשביעה שתנאי זה גם היורשים דהכי קא"ל נקי תהי משבועה לעולם בין ממני בין מיורשי: שלח לי' ר' זכאי למ"ע [illegible] דלא נדר ובין נקי נדר מנכסי הוא א"י להשביעה אבל יורשיו משביעים אותה אבל מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה · פי' אין לחלק בין דלא נדר ובין נקי נדר אלא משמעות א' לשניהם אלא בזה יש לחלק אם א"ל מנכסי משמע שלא פטרה אלא כ"ז שהן נכסיו אבל דיורשיו לא פטרה אבל אם א"ל מנכסיא אילין שהתנה עמה שתהיה נקיה משבועה כ"ז שתבא לגבות אלו הנכסים אז ודאי בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה: אמר ר"נ אמר שמואל משום א"ש בן אימא מרים בין דלא נדר ובין נקי נדר בין מנכסי בין מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי א"ח הבא ליפרע מנכ"י ל"י אלא בשבועה · פי' אבא שאול סבר דבכל לשון שהתנה עמה הוא מן הדין שבין הוא בין יורשיו א"מ אותה שכיון שהוא פטרה יורשיו מכח דידיה קאתי וכמו שהוא א"י כך יורשיו נמי אי"ל אבל מה אעשה וכו' · ושום התנאי אינו מועיל לפטור את היורשים משבועה ואע"פ שפירש לה בפירוש לא אני ולא יורשי ופליג אתנא דמתני' דאמר מהני תנאה גבי יורשים ואמר איהו דלא מהני בהו תנאה דאע"ג דאתני בהדה לא גביא מיתמי אלא בשבועה כדין הבא ליפרע מנכ"י: אמר ר"נ א"ש הל' כא"ש בן א"מ: כתב ר"י ז"ל וה"מ דכתב לה דלא נדר ודלא שבועה א"נ נקי נדר גובה בלא שבועה בלחוד ולא כתב לה בין ממני בין מיורשי הבאים אחרי אבל אם כתב לה בין ממני ובין מיורשי נקי נדר ושבועה ואפילו תפגום כתובתה בין ממנו בין מיורשיו אחריו כסתם מתני' דקתני נדר ושבועה אין לי עליך ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל ה"ב וכו' · ואינו נ"ל דבהדיא אמרי' לקמן במאי דתנן ר"ש אומר וכו' אלא אמר אביי אהא נדר ושבועה אין לי וליורשי ולבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל ה"ב לא הוא ולא יורשיו ולא ה"ב משביעים אותה וא"י ואה"ב ואתא ר"ש למימר כ"ז שתובעת הנכסים מרשותו כי היכי שלא הועיל לו תנאי: מתני' הפוגמת כתובתה ל"ת אלא בשבועה ע"א מעידה שהוא פרוע לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה והנפרעת שלא בפניו ל"ת א"ב · הפוגמת כתובתה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה. עד אחד מעידה שהוא פרוע כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתך והיא אומרת לא התקבלתי ועד אחד מעידה שהוא פרוע לא תפרע אלא בשבועה' ומנכסים משועבדים כיצד מכר נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה · מנכס[illegible] והניח נכסיו ליתומים ובאה ליפרע מהן לא תפרע אלא בשבועה · ושלא בפניו כיצד הלך למ[illegible] שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה רש"א כ"ז שתובעת כתובתה היורשין משביעין אותה אינ[illegible] אין היורשין משביעין אותה · פי' אם לא פגמה כתובתה ואמרה לא נפרעתי כלום אי טעין [illegible] משביעים לה ואי לא טעין איהו לא טענינן ליה ב"ד כדאמרי' בשבועות (מח) אבל הפוגמת א[illegible] ב"ד טענו לי' ואין מניחים אותה ליפרע בלא שבועה · סבר רמי ב"ח למימר שבועה דאורייתא ומודה לי' בק' והו"ל הודאה במקצת הטענה · א"ר שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעי[illegible] ולא משלמין וזו נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירות שיעבוד קרקעות · פי' שהכתו[illegible] הקרקעות ודינה כקרקע · אלא מדרבנן מ"ט דפרע דייק דמיפרע לא דייק ורמו רבנן שבוע[illegible] דתדוק · פי' המורה ונפקא מינה בין שבועה דאורייתא לדרבנן דבדאורייתא לא מפכינן ולקמן נפרש מאי אית בין ש"ד לשבועה דרבנן: איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים מהו · התקבלתי מנה בפני פלוני ופלוני מי אמרי' מדהני בעדים פרעה ה"נ אי איתא דפרעה בעדי[illegible]

נושא/מבנה

הוא של רמי בר חמא ותשובותו של רבא לבגר את שאדה

עו-של פוגמת כתובתה ושן המאמר "בעדים" מעין שבעודה היו דאוריתא או דרבנן

"איבעיא להו" סידרה של שאלות בענין פוגמת כתובתה וכו'

נושא/מבנה

(מחלוקת) נסיונות להביא אסר הבאה לגבות כתובה ע"י שבועה דאוריתא

דחיות